

terwijl ze daar volhoudt, dat 'door ontaarding van hun beginselen' de scheuring dreigde ³⁸⁾ en een feit werd ³⁹⁾. Gecapituleerd – zo veel valt daar wel te lezen – heeft ze niet. Overigens zal de indruk juist zijn, dat, afgezien van het principieel volhouden tegenover Valk c.s., hier althans voor de praktijk van een tijdelijke afdwaling sprake is bij Maria – zo J. Lindeboom in Stiefkinderen van het Christendom.

Er zijn in de geschiedenis vele voorbeelden bekend, waarbij de gemeenschap der vrouwen de uiterste consequentie is geweest van communistische ideeën ten aanzien van bezit en samenleving. Pantheistische opvattingen vormen er al een zeer goed klimaat voor ⁴⁰⁾. Heeft deze consequentie óók, evenals de naaktloperij, in het begin reeds de groep bedreigd? Men zou daarbij kunnen denken aan het pamflet 'Ontdekking', dat in deze richting wijst ⁴¹⁾. Wat Muller betreft, lijkt me, evenzeer als in de kwestie der naaktloperij, zijn snel ingrijpen zeker – men mag in dezen ook weer aan de invloed van Valk denken, en aan diens vrouw. Van de laatste is, ter bestrijding van dit exces, de fraaie formulering: 'men zal best doen, om wet en Evangelie op aarde altoos samen te binden' ⁴²⁾.

Frappant is, dat in 1831-'32 ook bij de Saint-Simonisten in Frankrijk om de kwestie der vrouw scheuring ontstaat tussen Enfantin ener-, en Bazard en Olinde Rodrigues anderzijds ⁴³⁾. Maria kàn daarvan hebben geweten (de Nieuwlichters kennen de Saint-Simonianen) ⁴⁴⁾ – intussen is verband niet te bewijzen; en het is onnodig zo'n verband aan te nemen: een en ander lag in de gedachtengang der Nieuwlichters als mogelijke consequentie opgesloten.

In de brief van vrouw Valk aan Maria, die voor de kennis van beider persoonlijkheid zozeer van belang is, vat de schrijfster de kwestie zó samen: 'De verheffing van uwen geest, met uwen aanleg gepaard, brengt u tot deze dwaling' ⁴⁵⁾. Met het eerste doelt zij ongetwijfeld op Maria's eerezucht, die zij in 1816 reeds had geconstateerd, en op Maria's pretentie, dat zij de opvolgster van Muller was. Leest men Anagrapheus hierop na, dan zouden in Zwijndrecht degenen, die Maria de 'goedgezinden' noemt, haar tweemaal het bestuur hebben aangeboden, en zou zij het tweemaal hebben geweigerd ⁴⁶⁾. Het komt me voor, dat er in die herhaalde mededeling een weinig teleurstelling valt te beluisteren; een com-